

Liao Chung-ti 廖鴻基 (Tchaj-wan)

Liao Chung-ti (Liao Hongji) je na tchajwanské literární scéně váženou osobností. Ve svých dílech oslavujících bohatství přímořského života bere čtenáře do modravé hloubky tchajwanského oceánu. Prostřednictvím působivých poetických próz upozorňuje na ekologické problémy i na těžký život rybářů. V jeho příbězích se věrně odrážejí jak přírodní krásy, tak symbióza lidí a moře, ve které neplatí tradiční hierarchie, ale mnohem složitější a pestřejší vztahy i interakce mezi člověkem a mořskými živočichy v čele s kytovci. Jeho odhodlání ochraňovat mořské prostředí dokládá založení Kurošijské nadace pro vzdělávání o oceánu (KOEf), která podporuje právě výzkum kytovců a propaguje ekologicky odpovědné pozorování velryb. Díla Liao Chung-tiho jsou přínosná nejen proto, že obohacují kulturní dědictví ostrova, ale také díky skutečně hlubokému ponoru do vodní říše naší planety.

ukázku přeložil Petr Janda

Poslední lovci na moři

Plachetník měl mohutné tělo a starý kapitán Chaj Jung-po pohledem odhadoval, že bude vážit k pěti stům kil.

Takhle velcí plachetníci s běloučským masem se poslední dobou už moc nevidí, dneska měli štěstí. On měl naopak smůlu, že uprostřed pustého oceánu narazil na starou rybářskou loď Štěstěnu z přístavu Pien-tiao s bohatými zkušenostmi v lovu harpunou.

„Pozor! Je to pěkný neřád,“ houknul z kormidelnické kabiny Chaj Jung po, který za svého života nasbíral nepřehledné lovecké zkušenosti, na harpunáře Cchu Jung-caje a jeho pomocníka Chuej-lunga na harpunářské plošině, aby zvýšil jejich ostrážitost.

Když tedy zkušená Štěstěna objevila kořist, řídila se pokyny starého kapitána a pod jeho klidným vedením se stálou rychlostí zezadu přibližovala k rybě. Obrovský plachetník, ke kterému se loď přilepila, samozřejmě věděl, že se těsně za ocasem drží rybářský člun, takže mrštně uhnul doleva, pak zase doprava, aby lovcům sledování ztížil, ale na druhou stranu úmyslně prozrazoval svou pozici tím, že plaval těsně pod hladinou moře.

Plachetník ukazoval pozorovatelům na palubě své hnědočervené tělo, které bylo tajemně osvětlováno mihotavým světlem, protože se světlo lámalo na vodní hladině, k tomu se neustále střídaly světlo a stíny; každou chvíli se na jeho těle zableskly fluoreskující modré skvrny, jako by tvorům na hladině předával nějaké tajemné poselství z hlubin oceánu.

Obrovská ryba se pohybovala hladce a elegantně. Vodní hladina odrážela světlo, takže se její tělo skrývalo ve vlnách, jen tu a tam prořízla hladinu špička ocasní ploutve zahnutá vzad jako ostří dýky, jako by pronásledovaná kořist schválně nechávala lovcům stopy, aby ji neztratili z dohledu. Zdálo se, že má spoustu sebevědomí, klidně plavala před lodí, od níž si udržoval vzdálenost asi pětadvaceti metrů. Někdy se loď sice o trochu přiblížila, ale plachetník vždy vyrazil vpřed, takže se záhy dostal z dosahu harpunářovy zbraně.

Chaj Jung-po na vyvýšeném můstku uprostřed paluby Štěstěny řídil člun, na harpunářské

plošině přečnávající přes špičatou příď stál Cchu Jung-caj s harpunou a zezadu se k němu tiskl pomocník Chuej-lung. Štěštěna sledovala rybu a přitom čekala na příležitost, až prohnáný tvor udělá chybu, stačí droboulinká chybička, pak lovci na palubě využijí chvíle, přiblíží se na dosah a harpunář bude moci vymrštít svou zbraň.

Černá mračna visela nízko nad hladinou, vítr skučel, motor Štěštěny zvučel jasným, rychlým rytmem.

Pomocník Chuej-lung na harpunářské plošině ohnivým pohledem pozorně sledoval plachetníka ženoucího se před nimi a jako tisíciruká bohyně Kuan jin gestikuloval směrem ke kapitánovi, jakým směrem a jakou rychlostí má loď plout, podle toho, jak zrovna měnila směr obrovitá ryba.

Zatímco rybáři napjatě sledovali rybu, jejich kořist v žádném případě neplula spořádaně před lodí. Jakmile plachetník zjistil, že ho pronásledují lovci, začal kličkovat, zrychlovat a zase zpomalovat, převalovat se zleva doprava. Popravdě řečeno, vzhledem k tomu, jak rychle dokázal plavat a jak se dovedl potápět, kdyby chtěl doopravdy stíhající loď setřást, rybáři by s tím nemohli dělat vůbec nic. Harpunáři dostali příležitost jen díky tomu, že se před lodí předváděl a pohrával si s ní.

Chuej-lung má široká ramena a kulatý pas, podsaditou postavu jako obyčejný manuálně pracující chlapík ve středním věku, ale v tuto chvíli na harpunářské plošině rychle obratně gestikuluje a pohybuje se elegantně, o mnoho hbitěji než řečený běžný muž středního věku. Jak se loď při pronásledování kymácí ze strany na stranu, upravuje těžiště svého pružného těla a podle pohybů obrovského plachetníka před nimi se také on naklání doleva či doprava.

S mohutně bušícím srdcem v hrudi musí odhadovat, co zamýšlí svalnatý harpunář Jung-caj, který stojí před ním na samém okraji plošiny připravený v mžiku vymrštít harpunu. Zároveň musí předvídat, na jakou stranu se člun nakloní, kdy přidá na rychlosti, nebo zpomalí, kdy prudce zabrzdí či zastaví, musí zároveň analyzovat pohyb ryby a komplikované informace okamžitě shrnout a interpretovat, převést je do hbitých gest a pohybů těla a předat dále.

Chuej-lung sice lov na plachetníka neřídí, avšak jeho role na lodi je klíčová a nenahraditelná. Jeho úlohou je propojit harpunáře s kormidelníkem a překlenout mezeru mezi nimi vyplývající z jejich odlišného umístění na lodi.

V tuto chvíli nekomunikují tito tři pohledem či jazykem, jsou propojeni pohyby a souzněním myšlenek. Pokud se toto propojení vzniklé za dlouhá léta společného rybolovu na okamžik přeruší, obří ryba bohužel harpunářům unikne.

I Cchu Jung-cajovi táhlo na čtyřicítku, ale měl vypracované, vytrénované tělo, na první pohled štíhlejší než Chuej-lung. Všichni tři muži na palubě měli na hlavě basebalovou čepici a každému tváře také kryl květovaný šátek uvázaný natěsno pod bradou. Šátek je jednak chránil před sluncem a zároveň jim pevně poutal čepici k hlavě, aby ji neodfoukl silný severní vítr.

Tak obrovský plachetník se jen tak nevidí, takže trojici mužů na palubě stoupla hladina adrenalinu, v očích jim zahořel plamen a tep se jim zrychlil. Tomuto druhu bělomasých plachetníků se přezdívalo „hřebíkovec“ a od běžných plachetníků se lišil špičkou tlamy hrubou jako hřeb krovák a silou tří párů volů. I když se ho podaří ulovit a přijde o život, jeho prsní

ploutve zůstávají vztyčené, takže mu někteří rybáři říkají „okřídlený junák“. Každoročně po Svátcích středu podzimu, když začne vát severovýchodní monzun, připlouvají tito plachetníci do moře v okolí přístavu Pien-ťiao. Podzimní vítr je připomínkou, vlny zdvižené severním větrem pozvánkou k boji, v němž se na moři setkají plachetníci s lovci na harpunářské lodi, rok za rokem pokračuje nepsaná dohoda, nikdo se nezpzdí, postupně se z toho vyvinul rituál každoročního souboje, jenž se odehrává právě u přístavu Pien-ťiao.

Kvůli vzdálenosti a úhlu pohledu Chaj Jung-po na můstku po většinu času neviděl jasně, co se děje s kořistí, ale jeho rolí na Štěstěně je kormidlovat. Nemůže samozřejmě vydávat příkazy nebo řídit člun jen tak naslepo, v tuto dobu musí svůj úsudek propojit s vnímáním, které vychází z gestikulace pomocníka Chuej-lunga, z postoje harpunáře Cchu Jung-caje a z pohybů harpuny v jeho ruce, která sleduje pohyb kořisti ve vodě. Jako při přímém přenosu musí i Chaj Jung-po dostávat informace o pohybech kořisti z první ruky.

Se srdcem bijícím jako buben, Chuej lung neustále vydával krátké netrpělivé zvuky znějící, jako by v kovárně někdo bez ustání bušil na kovadlinu. Loď je v ohnisku lovu, motor řve, vítr kvílí, Chuej lung něco vykřikuje, ale nikdo z parťáků na lodi nerozumí, co to vlastně křičí.

V zápalu honu není vlastně důležité, jestli je jeho slovům rozumět nebo ne, stačí, když Chaj Jung-po zezadu rozumí jeho gestům, stačí, když hrot Cchu Jung-cajovy harpuny míří na plachetníka pádícího před lodí. I jeho výkřiky připomínající výstřely z kanónu se berou jako projevy lovcových emocí. Parťákům na lodi to už dávno nepřipadá nijak zvláštní. Takový pokřik je vlastně jakýsi zvuk válečných bubnů, který loď povzbuzuje v lovu a dodává lovcům bojového ducha.

Trojice mužů na palubě spolu obvykle mluvila hrubě a chovali se k sobě drsně, ale za tu spoustu let společného lovu si mezi sebou vytvořili rodinné pouto a tiché porozumění, které teď bylo vidět na první pohled. Nyní byla Štěstěna pružná a plná života jako gepard pádící divočinou za prchající kořistí, jako bitevní loď pronásledující ve vlnách nepřátelskou loď. Všichni tři rovněž chápou, že kdyby v jejich komunikaci došlo k jakékoli chybě, skončilo by to tak, že by si ryba i loď šly každá svou cestou. Ale všichni tři si vzájemně rozuměli, takže Štěstěna hbitě kořist sledovala doleva i doprava, rychle i pomalu a krok za krokem zkracovala vzdálenost od ryby.

Z výfuku na boku Štěstěny vycházely chuchvalce černého dýmu. Aby udržela krok s kličkujícím plachetníkem, střídala loď tempo a měnila kurz jako had, nakláněla se z boku na bok, prořezávala vlny a za zádi zanechávala bílou pěnící brázdu. Po nějaké době pronásledování však plachetník stále prchal nepředvídatelným směrem i rychlostí, takže Chaj Jung-po zaklel: „Tohle je fakt divná ryba.“

Harpunář Cchu Jung-caj stál připravený na špici harpunářské plošiny, kolem něj po všech stranách volný prostor bez jakéhokoli ochranného zábradlí, a čelil nepředvídatelnému naklánění a stoupání a klesání lodi, k nimž se přidávaly ještě náhlé boční nárazy vln. Každý pokles plošiny vždy vyzkoušel jeho schopnost udržovat nohama rovnováhu, zkušenost a odvahu. Nyní oběma rukama držel harpunu uprostřed násady tak, aby její konec zůstal sevřený v jeho pravém podpaždí, takže ať se loď jakkoli točila, ať se jakkoli nakláněla, špice harpuny směřovala vpřed jako střelka kompasu přitahovaná obřím plachetníkem jako magnetem.

Harpuna v jeho rukách jako paprsek reflektoru neochvějně zaměřuje svůj cíl uprostřed vzdouvajících se vln.

Už několikrát se Štěstěna ve vlnách ke kořisti přiblížila natolik, že ji měl Cchu Jung-caj konečně na dostřel, konečně se dočkal příležitosti vymrštít harpunu. Vytrčil harpunu na sedmnáct stop dlouhé násadě vpřed, až celá násada opustila jeho podpaždí, načež pevně sevřel konec tyče pravou dlaní a levou dlaň otočil vzhůru, aby násadu podepřel. V mžiku měl celou násadu na pravém rameni vedle hlavy a tři hroty harpuny jako tři tesáky míří na kořist.

Cchu Jung-caj byl připraven harpunu mrštít.

Ve vhodný okamžik Chaj Jung-po křikl: „Pomalů...“ ale uprostřed vzrušeného lovu byl jeho výkřik určen nejspíš jen jemu samotnému.

Ale obří plachetník před lodí jako by ho zaslechl, zničehonic jako prudce brzdící auto zpomalil. Chuej-lung byl ohromený, nikdy by ho nenapadlo, že plachetník přijde s něčím takovým. Když Chaj Jung-po porozuměl Chuej-lungově reakci, vyhodil hned spojku, ale celá loď pokračovala ještě chvíli kupředu. Jak se kořist rychle přibližovala k harpunářské plošině, zdvihl Cchu Jung-caj harpunu a připravil se k hodům. A právě v tomto klíčovém okamžiku se obří plachetník náhle převrátil a zanořil do hlubiny, čímž ve správnou chvíli využil výhodu mořských tvorů při pohybu v trojrozměrném prostoru oceánu.

Přes veškeré její zkušenosti nezbylo Štěstěně než zůstat plout na hladině.

Hned, co kapitán Chaj Jung-po křikl „pomalu“, plachetník před lodí zpomalil a potopil se.

Cchu Jung-caj na plošině pozorně sledoval, jak se původně vzdálená kořist rychle přiblížila pod jeho nohy, a pak se bleskově potopila. Cíl, na nějž byl namířen hrot jeho harpuny, se zničehonic změnil ve shluk stále hlouběji se nořících blýskavých stínů, jako když se objektiv nestihne zaostřit před zmáčknutím spouště.

Cchu Jung-caj nebyl nejdřív schopen reakce, z úst mu vyšlo jen: „Ó...“

Žhavé magma stoupající k vrcholu sopky, lovcův záměr, který se chystal vytrysknout na povrch, se ve zlomku vteřiny zarazil uprostřed myšlenky „mám teda vrhnout harpunu, nebo ne“. Takhle uvázl ve chvíli, kdy Cchu Jung-caj zvolal: „Ó...“

Pak náhle stáhl ruku, protože už neměl cíl.

Změny z ostroty na rozmazanost, z blížícího se úspěchu na jistou prohru, ty všechny se odehrály během jediného okamžiku.

Během chvilkového zaváhání netrvajícího déle než zlomek vteřiny nezůstalo ze stínu obřího plachetníka nic víc než cosi připomínající bílý šátek mihotající se v hlubinách u mořského dna.

Cchu Jung-caj stále držel rukojeť harpuny vedle hlavy, ostří stále mířilo do míst, kde zmizela kořist, krev v žilách lovce stále vřela, ale vše se v tomto kritickém okamžiku zastavilo. Chtěl by napětí uvolnit, chtěl by vrhnout harpunu, chtěl by vrátit zpět ten divoký výkřik, ale na vše už bylo pozdě.

Cchu Jung-caj věděl, že už je po všem.

Obrovská ledová poklice bez zaváhání v mžiku zakryla jícen vulkánu chystajícího se k výbuchu. Kvůli zadržovaným emocím stoupala Cchu Jung-cajovi z tváří a temene hlavy horká pára.

Nezbylo než násadu harpuny sundat z ramene, tyč pleskla o stehno, hrot harpuny se proto trochu zachvěl a vydal prázdný zvuk, jako když je slavný meč vytasen, ale neprolije krev.

Nakonec si dlouze povzdechl a v duchu si řekl: „Kdybych tu harpunu hodil o vteřinu dřív, tak snad...“

Ale ať se mu hlavou honilo, co chtělo, prostě to propásl.

Od okamžiku, kdy Štěstěna objevila obřího plachetníka, postupovala v jednotlivých krocích lovu v neuspěchaném rytmu, měla procedury propracované a zažité, jako by na modré látce mořské hladiny vyšívala jehlou a nití.

Koho by napadlo, že mravenčí práce všech na palubě směřující k vyvrcholení v podobě vrhu harpuny přijde takto vniveč.

Kdo by pomyslel, že v crescendo skladby, v níž zní tisíce tónů, se náhle přetrhnou struny.

Štěstěně, která dosud vzdorovala poryvům větru a úderům vln, jako by poté, co Cchu Jung-caj stáhl ruku, někdo vyrval z těla nervy, celá ochabla a zvláčněla, a bezútešně se nechala unášet po mořské hladině.

Severní vítr byl drsný, hučení vln bezútešné.

Když Štěstěna ztratila kořist, nechala se unášet větrem a mořským proudem.

Brzy ji mocný severní vítr natočil tak, že harpunářská plošina směřovala na otevřené moře, nehybné útesy na vzdáleném pobřeží ubíhaly napříč za zádi, břicho lodi táhnul mořský proud proti větru a náklon návětrné strany jen zdůraznil nesoulad mezi směrem toku vody a vzduchu, vše vyústilo v bušení roztříštěných vln do levoboku člunu.

Ze severu se přihnala obrovská vlna, narazila na bok lodi, rozkomíhala ji ze strany na stranu, proběhla rychle pod lodí, ta se znovu zakymácela v prohlubni mezi vlnami, na levoboku opět vyšla zvlněná bílá pěna. Zdálo se, jako by zvuky větru, vln, lodi i hladiny moře společně znovu a znovu bezmocně sténaly a vzdychaly.

Hon byl přerušen a loď, která jako by ztratila duši, se stala hříčkou větru a vln.

Náhle se z můstku ozval jasný výkřik, který přehlušil zvuky větru i vln: „Dávejte pozor!“ Chaj Jung-po hlasitě připomínal mužům na plošině: po nezdaru jsi přirozeně zklamaný, ale nesmíš ztratit vůli.

Jeho výkřik rozmetal pochmurnou atmosféru a povzbudil dvojici na plošině: ještě jsme na bojišti, bitva ještě neskončila. Po výkřiku se loď vyškrábala z propasti beznaděje. Křiknutí v lovcích vybudilo bojového ducha, který jen tak snadno neuhasíná.

Vítr skučel, loď se komíhal nahoru a dolů, každý z trojice na palubě strážil svůj prostor, co chvíli pootočili hlavou jako tři reflektory, které automaticky prohledávají hladinu kolem lodi. Nemluví, nevzdávají se, oči mají zrudlé od severáku a stále v moři hledají stopy kořisti ukryté mezi větrem a vlnami. Chaj Jung-po neměl v úmyslu nechat pálicí oči na lodi skončit úsilí právě v okamžiku zklamání.

Nejednou říkal svým dvěma parťákům: „Nejhorší obavou lovce je, že odejde se sklopenou hlavou, že se v srdci vzdá. Jeden neúspěch přece neznamená prohru na věčné časy.“ Mořská hladina je pustá plocha, ale pro Chaj Jung-poa a jeho loď to žádná pustina nebyla. Dokázal v posádce vybudit loveckého ducha: „Když mi něco zmizelo z dohledu, tak to můj zrak zase objeví.“ Věděli, že úžasná skladba, kterou sami komponují, byla jenom na okamžik přerušena

a zdaleka ještě neskončila.

Hlas větru se prolíná se šuměním vln a tlukotem motoru a spolu vytvářejí mořskou prázdnotu a osamělost, ale slyšíte je?

Slyšíte ten dech, který následuje po utichajícím větru? Cítíte ten skrytý neklid v nekonečných vodních hlubinách?

Oni chápou, že bez vzestupů a pádů není skutečného úspěchu; bez překážek není příběhů o moři, které by stály za vyprávění.